

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО. ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОНАВСТВО

УДК 341.43

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.6/31>**Грекул-Ковалик Т. А.**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ КЕРІВНИХ ПРИНЦИПІВ З ПИТАНЬ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

У статті здійснено всебічний науково-правовий аналіз імплементації Керівних принципів з питань внутрішнього переміщення як універсального міжнародного стандарту захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Обґрунтовано особливе значення Керівних принципів як інструменту «м'якого права», що, попри відсутність юридично обов'язкової сили, набув вагомого нормативного авторитету та став концептуальною основою для формування національних законодавств, політик і стратегій захисту ВПО в різних регіонах світу.

У роботі значну увагу приділено виявленню причин неефективної імплементації, включно з браком політичної волі, обмеженими інституційними та фінансовими ресурсами, а також формальним запозиченням міжнародних норм без створення реальних механізмів їх виконання. На основі доктринальних підходів і порівняльного аналізу висвітлено основні сценарії та моделі національного впровадження Керівних принципів, запропоновані сучасною наукою міжнародного права.

Стаття також присвячена аналізу регіонального досвіду імплементації Керівних принципів в Африці, Латинській Америці, Європі, а також у державах Азії та арабського регіону, з урахуванням особливостей правових систем і характеру внутрішнього переміщення. Показано, що африканський підхід характеризується тенденцією до формування обов'язкових правових режимів захисту ВПО, тоді як у Європі та низці інших регіонів переважає поступова інтеграція стандартів Керівних принципів у національні правові системи та політики.

Особливу увагу зосереджено на національній практиці України, де Керівні принципи істотно вплинули на формування законодавства та державної політики у сфері внутрішнього переміщення. Доведено, що українська нормативно-правова база значною мірою відтворює зміст і дух Керівних принципів, однак сучасні виклики, зумовлені масштабністю та тривалістю внутрішнього переміщення, актуалізують потребу в подальшому вдосконаленні інституційних механізмів, гармонізації з міжнародними стандартами та переході від декларативного до ефективного практичного впровадження.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення, імплементація, м'яке право, міжнародні стандарти, національне законодавство, права людини.

Постановка проблеми. Цьогоріч виповнилася 27-ма річниця «Керівних принципів з питань внутрішнього переміщення» (далі – Керівні принципи) – знакового міжнародного документа, який визначає права внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), окреслює обов'язки національних урядів та інших органів влади щодо їх захисту та підтримки. Хоч і було визначено формат «Керівних принципів» замість повноцінного правового

документа, вони все-таки зайняли належну нішу у світовому правопорядку.

З моменту визнання Комісією ООН з прав людини в 1998 р., Керівні принципи слугують основою для національних та міжнародних заходів реагування, формують внутрішнє законодавство держав, закладають підґрунтя державної політики та підтримують зусилля щодо захисту прав та гідності мільйонів ВПО в усьому світі. Однак, незва-

жаючи на цей прогрес, внутрішнє переміщення продовжує зростати тривожними темпами. Станом на перший квартал 2025 р. 76 мільйонів людей переміщені в межах власних країн через військові конфлікти, насильство, техногенні катастрофи, наслідки погодних явищ [15]. Мільйони людей залишаються у пастці тривалого переміщення протягом багатьох років або навіть десятиліть. Ця зростаюча глобальна криза вимагає не тільки поновлення зобов'язань держав щодо Керівних принципів, підтримки урядів у виконанні їхніх обов'язків щодо забезпечення захисту, допомоги та довгострокових рішень для ВПО, але й належної імплементації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика імплементації Керівних принципів привертає увагу широкого кола дослідників у сфері міжнародного гуманітарного права та права прав людини. Значний внесок у теоретичне осмислення природи Керівних принципів та механізмів їхнього застосування зробили Р. Коен, Х. Козер, Ф. Орчард та ін. В Україні питання адаптації Керівних принципів до національного законодавства відображається у наукових розвідках, але вони залишаються фрагментарними. Попри наявні праці, питання імплементації Керівних принципів, узгодження української практики з міжнародними стандартами та оцінка реального рівня відповідності політики захисту ВПО міжнародним рекомендаціям потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Мета статті полягає у комплексному аналізі міжнародних та національних підходів до імплементації Керівних принципів у різних регіонах світу, у тому числі дослідження особливостей їхньої адаптації та застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу. В основі Керівних принципів лежить концепція «суверенітету як відповідальності», а тому національні органи влади зобов'язані захищати права ВПО, оскільки це громадяни або резиденти своєї країни, а разом з тим, сприяти довгостроковим рішенням відповідно до їхніх потреб та міжнародних стандартів. Керівні принципи враховують загальні принципи міжнародного гуманітарного права, права прав людини, права біженців та мають значний вплив на формування глобального ландшафту захисту й допомоги ВПО. Документ, хоч і юридично необов'язковий, за першу чверть ХХІ ст. набув значного міжнародного статусу та морального авторитету. Його варто сприймати як переформулювання чинного

на той час законодавства з основним акцентом на захисті прав ВПО.

Незважаючи на те, що держави не проводили переговорів та не ратифікували Керівні принципи (що можна сприймати як недолік), Френсіс М. Денг, у період перебування на посаді представника Генерального секретаря з питань ВПО (1992–2004 рр.), та його наступник Вальтер Келін (2004–2010 рр.) просували підхід «знизу вгору» для досягнення консенсусу між державами щодо включення документа до внутрішніх правових рамок. Так, з моменту розробки Керівних принципів з'явилося безліч норм щодо внутрішнього переміщення. За майже три десятиліття понад 50 країн прийняли спеціальні закони, політику та стратегії щодо ВПО [3, с. 1]. Однак лише зверх 30 законів і політик прямо згадують Керівні принципи, а інші – максимум дублюють визначення ВПО, яке міститься в документі. Саме тому давно висловлюються занепокоєння щодо того, наскільки доцільним було впровадження законів і політик щодо внутрішнього переміщення на національних рівнях, оскільки ситуація з їх виконанням продовжує залишатися неоднозначною.

Ця невідповідність між процесами інституціоналізації та впровадження проаналізована Філом Орчардом. Зокрема, професор виділяв чотири основні урядові сценарії, що стосуються питань впровадження Керівних принципів. У першому випадку держава здатна прийняти та впровадити на практиці політику та закони, що стосуються ВПО, відображаючи відповідну міжнародну позицію з цього питання. В другому випадку держава намагається прийняти стратегію, але не може її реалізувати через брак ресурсів або внутрішню опозицію. Третій випадок пов'язаний з тим, що держава намагається прийняти національну стратегію під тиском або з міркувань репутації, але не може її реалізувати. В останньому випадку держава свідомо вирішує не вживати жодних заходів щодо прийняття або реалізації національної політики [16]. Як наслідок, Ф. Орчард стверджував, що держави не впроваджують національні стратегії принаймні з трьох причин. По-перше, тому що вони не в змозі пройти цей процес через брак ресурсів і можливостей, а також через опір з боку урядових або неурядових сил. По-друге, держави можуть вирішити продемонструвати свою політичну прихильність до режиму захисту, запропонованого міжнародним співтовариством, але лише на словах, не впроваджуючи цей режим на практиці. Як останній варіант, держави також можуть піддаватися тиску й адвокаційним діям з боку

неурядових організацій або міжнародних агентств з метою впровадження певних режимів, але потім не дотримуватися процесу впровадження через відсутність справжньої прихильності [16].

Хоча національні політики щодо вирішення проблеми внутрішнього переміщення населення багатьох держав посилаються на Керівні принципи та містять чіткі цілі захисту, однак відсутність урядових можливостей, до прикладу в умовах триваючої громадянської війни чи військових конфліктів, може призвести до неефективної їхньої реалізації та необхідності максимально сприяти роботі міжнародних гуманітарних організацій. Десяток державних законів або політик так і не були реалізовані, або ж залишаються у вигляді проєктів протягом багатьох років через брак політичної волі. У деяких країнах навіть раніше ефективна політика втратила свої спроможності, а ще у кількох державах залишаються проблеми на різних етапах внутрішнього переселення.

Оскільки Керівні принципи не містять жодних механізмів моніторингу чи забезпечення дотримання, необхідні глобальні зусилля для здійснення моніторингу, адвокації та заступництва, а також для розробки законів, політики та інституцій на їхній основі. Уряди, регіональні організації, агентства ООН та міжнародні й місцеві неурядові організації дедалі більше стають частиною цих світових зусиль [11]. Разом з тим, конкретні стандарти щодо ВПО найбільше помітні у трьох основних регіонах світу: Африці, Латинській Америці та Європі.

На думку професора Маастрихтського університету Халіда Козера, з теоретичної точки зору можна виділити чотири основні моделі внутрішнього прийняття Керівних принципів в Африці [14]. Зокрема, у першому випадку держави впроваджують тимчасовий інструмент, який просто приймає Керівні принципи (Ліберія). У другому випадку держави приймають закони та політику щодо ВПО, які стосуються однієї причини переміщення (Ангола). У третьому випадку держава застосовує закони або політику з метою захисту одного права ВПО, а в останньому – держава використовує комплексний закон або політику, що враховують всі можливі причини переміщення, як у випадку Уганди. Крім того, було також кілька спроб створити регіональні правові інструменти для захисту ВПО шляхом обов'язкового включення Керівних принципів до національних систем права. Так, у «Пакті про безпеку, стабільність і розвиток в районі Великих озер», ратифікованого одинадцятьма державами Організації африканської єдності (з 2002 р. – Африканський союз

у складі 55 незалежних африканських держав), та Протоколах до нього задекларований обов'язок держав-учасниць у реалізації Керівних принципів у регіоні, зініційований процес розробки системи прав ВПО на африканському континенті, закладений фундамент для створення обов'язкового режиму їхнього захисту [1, с. 129].

Згідно з даними Глобального кластеру захисту станом на кінець 2019 р. тринадцять африканських держав прийняли двадцять законів або політик, пов'язаних з ВПО, починаючи з 2000 р. [10, р. 44]. Однак лише одинадцять із них прямо посилаються на Керівні принципи, інші – використовують визначення ВПО, наведене в документі, без конкретної вказівки.

Загалом, у регіональній стратегії щодо внутрішнього переміщення в Африці переважає підхід з акцентом на обов'язкових для держав зобов'язаннях щодо захисту та наданню допомоги ВПО, на відміну від Латинської Америки, деяких регіонів Азії та Європи з вираженим використанням м'якого права.

Проблема внутрішнього переміщення у країнах Латинської Америки (Гватемала, Гондурас, Колумбія, Мексика, Сальвадор, Чилі тощо) стала наслідком складного поєднання кількох факторів: насильства організованих злочинних угруповань, високого рівня криміналізації, порушень прав людини, гендерно зумовленого насильства, а також кліматичних катастроф. У відповідь на зростання масштабів внутрішнього переміщення держави регіону поступово формують власні політики, які ґрунтуються на Керівних принципах та регіональних підходах Міжамериканської системи прав людини. Так, у 2018 р. Міжамериканська комісія з прав людини розробила Керівні принципи державної політики щодо внутрішнього переміщення в Північному трикутнику Центральної Америки, які набрали чинності 27 липня того ж року [13]. Ключова мета документа полягає у створенні нормативних рамок, що забезпечують запобігання примусовому переміщенню, захисті ВПО та пошуку довготривалих рішень відповідно до стандартів ООН. Прямий вплив Керівних принципів також відображають законодавча база Мексики та Колумбії [9]. Більше того, Конституційний суд Колумбії виніс рішення, що Керівні принципи повинні стати частиною національного законодавства [16].

Зауважимо, що на території Ліги арабських держав, регіональної організації, що об'єднує 22 арабські країни Північної Африки та Західної Азії (Єгипет, Ірак, Сирія, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, Палестина тощо),

в останні роки також триває формування законодавства у сфері внутрішнього переміщення, яке особливо відчутне в національній політиці Ємену. В 2021 р. було прийнято резолюцію про підготовку Арабської конвенції про захист та допомогу ВПО в арабському регіоні [9]. Крім того, докладаються зусилля щодо просування норм для захисту прав ВПО з використанням Керівних принципів в Асоціації держав Південно-Східної Азії, до якої входять 10 держав регіону (Бруней, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд і Філіппіни).

Щодо європейського континенту, то 5 квітня 2006 р. Комітет міністрів Ради Європи ухвалив Рекомендацію Rec (2006) 6, у якій окреслюється комплекс правових стандартів, яких мають дотримуватися держави-члени під час формування політики щодо ВПО, заснованих на Керівних принципах і нормах міжнародного гуманітарного права та права прав людини [7]. Документ підкреслює універсальність захисту ВПО, тобто мова йде про осіб, переміщених як внаслідок конфліктів, так і катастроф чи техногенних аварій. Особлива увага приділена правам національних меншин і вразливих груп, які потребують посиленого правового та соціального захисту. Рекомендація визначає, що первинний обов'язок щодо безпеки, захисту та гуманітарної допомоги ВПО лежить на державі, хоча вона має приймати й міжнародну допомогу, якщо самостійно не може виконати ці функції. Документ гарантує комплекс основоположних прав ВПО, а завершальні положення Рекомендації наголошують на праві добровільного та безпечного повернення чи переселення, а також на зобов'язаннях держав розглянути можливість створення додаткових міжнародно-правових механізмів для усунення прогалин у сфері їхнього захисту.

Загалом, імплементація Керівних принципів у Європі передбачає їх поступове інтегрування у національні правові системи, політики та інституційні механізми держав. Значна кількість держав використовує Керівні принципи як нормативну основу під час розробки спеціального законодавства, національних стратегій, механізмів реагування на переміщення та програм довгострокової інтеграції ВПО. Так, наприклад, аналогічно як і у випадку Колумбії, Конституційний суд Грузії, після початкових невдач у реагуванні на ситуацію з внутрішнім переміщенням населення, змусив уряд привести свої закони у відповідність до Керівних принципів [17]. У випадку Хорватії міжнародні суб'єкти, включаючи Європейський Союз (далі – ЄС), чинили тиск на державу, щоб

вона припинила дискримінаційну практику щодо етнічних сербських ВПО [16].

Щодо України, то можна виділити кілька основних нормативно-правових актів, пов'язаних з імплементацією Керівних принципів. Так, за даними аналітиків та науковців базовий Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. відображає часткову адаптацію положень Керівних принципів, навіть за відсутності в акті прямої згадки [4]. До прикладу, ст. 4¹ закріплює створення єдиної інформаційної бази для обліку ВПО, що відповідає ідеї Керівних принципів про ведення реєстрів переміщених осіб задля оцінки державою їхніх потреб. Аналогічні положення відображає Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509, і також без прямого посилення на Керівні принципи [5]. З прямою вказівкою на Керівні принципи прийнята хіба що Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року [6]. Таким чином, хоча у профільному законі та більшості підзаконних актів відсутнє пряме цитування формулювань Керівних принципів, українське законодавство значною мірою «відлунює» їхні ключові стандарти. До того ж Україна повинна дотримуватися цих принципів у своїй політиці, що прямо впливає з її міжнародно-правових зобов'язань. Зокрема, у вересні 2005 р. всі 196 глав держав та урядів, що зібралися в Нью-Йорку на Всесвітній саміт, у тому числі й України, одностайно визнали Керівні принципи важливою міжнародною базою для захисту ВПО. Після наростаючої проблеми внутрішнього переміщення в Україні, зумовленого проведенням Антитерористичної операції, наприкінці червня 2017 р. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців спільно з «Крим SOS» підготували публікацію перекладу Керівних принципів на українську мову [2].

Разом з тим, укажемо, що на офіційному сайті Омбудсмана України міститься повідомлення про ратифікацію Керівних принципів нашою державою 17 квітня 1998 р.¹. Аналогічна інформація відтворена й в додатку № 2 «Путівника по законодавству щодо прав та обов'язків внутрішньо переміщених осіб в Україні», підготовленому Дослідницькою службою Верховної Ради України². Однак Україна не могла ратифікувати Керівні

¹ Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення всередині країни. URL : <https://www.ombudsman.gov.ua/uk/kerivni-principi-oon-z-pitan-vnutrishnogo-peremishchennya-vseredini-krayini>

² Путівник по законодавству щодо прав та обов'язків внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL : <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33301.pdf>

принципи, оскільки цей документ не відноситься до міжнародних договорів, які потребують ратифікації, а підтвердженням цього буде офіційний сайт Верховної Ради України, на якому відсутня інформація про відповідний Закон.

Протягом останніх трьох десятиліть відзначення річниць Керівних принципів сприяли роздумам про зміцнення національного захисту, просування довгострокових рішень та захисту ВПО через практичні зобов'язання. Так, у 20-ту їхню річницю запущено багатосторонній План дій з метою запобігання, захисту та вирішення проблем ВПО із визначенням чотирьох ключових сфер [8]. Зокрема, серед пріоритетних напрямів виділимо: 1) необхідність сприяння та посилення участі ВПО у приймаючих громадах; 2) формування законодавства та політики щодо внутрішнього переміщення; 3) надання якісних даних та аналізу щодо внутрішнього переміщення; 4) вирішення проблеми тривалого переміщення та надання підтримки довгостроковим рішенням.

І насамкінець, у заяві ЄС від 20 червня 2025 р., зверненої до Спеціального доповідача з питань прав людини ВПО, висловлюється глибока стурбованість зростанням кількості ВПО, які змушені тікати через збройні конфлікти чи стихійні лиха, а також через повсюдне насильство з боку зло-

чинних угруповань та підлив верховенства права [12]. Ці ситуації, як вважає Рада з прав людини ООН, часто ігноруються державами, хоча й становлять серйозні ризики для прав людини, гідності та безпеки постраждалого населення. Тому, у своїй заяві ЄС закликав держави повністю впровадити Керівні принципи, забезпечити належне реагування на переміщення з дотриманням прав людини, надати пріоритет захисту, доступу до правосуддя, забезпечити довгострокові рішення.

Висновки. Імплементация Керівних принципів стала важливим каталізатором розвитку національних політик захисту прав ВПО в різних регіонах світу. Хоча документ юридично не обов'язковий, він набув авторитету міжнародного стандарту. Разом з тим, ефективність імплементации залежить не лише від ухвалення законів, а й від наявності політичної волі, інституційної спроможності та реального механізму виконання.

Україна, попри відсутність прямої ратифікації Керівних принципів, інтегрувала їхні положення у національне законодавство, водночас виклики, пов'язані з масштабністю внутрішнього переміщення, підтверджують необхідність подальшого зміцнення інституційних механізмів, удосконалення політики та гармонізації з міжнародними стандартами.

Список літератури:

1. Грекул-Ковалик Т. А. Кампальська конвенція як приклад регіоналізації міжнародного права: передумови прийняття та загальна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 89 : Право. Ужгород, 2025. Т. 4. С. 128–133. URL : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/21-2.pdf>
2. Керівні принципи ООН з питань переміщених осіб всередині країни. 1998 р. URL: <https://surl.li/tybfx>
3. Посилення участі внутрішньо переміщених осіб – звіт семінару. 2025. Квітень. 35 с. URL: <https://www.unhcr.org/sites/default/files/2025-04/unhcr-mcgill-workshop-report-ukrainian.pdf>
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 1. Ст. 1.
5. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>
6. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312–р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text>
7. Рекомендація Rec (2006) 6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб від 5 квітня 2006 р. URL : <https://rm.coe.int/16806b5ab1>
8. 20th Anniversary of the Guiding Principles on Internal Displacement: A Plan of Action for Advancing Prevention, Protection and Solutions for Internally Displaced People 2018–2020. 2018. May 23. URL: <https://surl.li/blxmtk>
9. Adeola A. Internally Displaced Persons. 2025. URL: <https://www.nyulawglobal.org/globalex/internally-displaced-persons.html>

³Верховна Рада України. Законодавство. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

10. Cedrone A. The protection of Internally Displaced Persons in Africa: analysis of legal frameworks and States' practice. 2019. 128 p. URL: https://tesi.luiss.it/25325/1/633392_CEDRONE_ARIANNA.pdf
11. Cohen R. Introduction to the Guiding Principles on Internal Displacement. 2001. June 26. URL : <https://www.brookings.edu/articles/introduction-to-the-guiding-principles-on-internal-displacement/>
12. EU Statement – HRC59 – Interactive dialogue with the Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons. 2025. June 20. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-geneva/eu-statement-hrc59-interactive-dialogue-special-rapporteur-human-rights-internally-displaced-persons_en
13. Internal displacement in the Northern Triangle of Central America: Public policy guidelines : approved by the Inter-American Commission on Human Rights. 2018. July 27. 88 p. URL: <https://surl.li/qgzuro>
14. Koser Kh. Internally Displaced Persons 1998–2013. URL: <https://surl.li/bvcjfx>
15. Marking 27 Years of the Guiding Principles on Internal Displacement. 2025. April 17. URL: <https://www.unodp.org/news/marking-27-years-guiding-principles-internal-displacement>
16. Orchard P. Implementing the Guiding Principles at the domestic level. Twenty Years of the Guiding Principles on Internal Displacement. 2018. URL: <https://www.fmreview.org/guidingprinciples20/orchard/>
17. Public Defender of Georgia. Human Rights Situation of Internally Displaced Persons and Conflict Affected Individuals in Georgia. 2013. URL: https://chca.org.ge/_FILES/2017/10/25/f6bdb4649ed8d8c1bd41bc86e1d19b637c87bffcd06f0a67a4138e0d046ce856.pdf

Hrekul-Kovalyk T. A. IMPLEMENTATION OF GUIDING PRINCIPLES ON INTERNAL DISPLACEMENT: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL PRACTICE

The article provides a comprehensive scientific and legal analysis of the implementation of the Guiding Principles on Internal Displacement as a universal international standard for the protection of the rights of internally displaced persons. It substantiates the special significance of the Guiding Principles as an instrument of «soft law» which, despite its lack of legally binding force, has acquired considerable normative authority and has become the conceptual basis for the formation of national legislation, policies, and strategies for the protection of IDPs in various regions of the world.

The paper pays considerable attention to identifying the causes of ineffective implementation, including lack of political will, limited institutional and financial resources, and formal borrowing of international norms without creating real mechanisms for their implementation. Based on doctrinal approaches and comparative analysis, the main scenarios and models for national implementation of the Guiding Principles proposed by contemporary international law scholarship are highlighted.

The article also analyzes regional experiences in implementing the Guiding Principles in Africa, Latin America, Europe, as well as in Asian and Arab countries, taking into account the specificities of legal systems and the nature of internal displacement. It shows that the African approach is characterized by a tendency to establish mandatory legal regimes for the protection of IDPs, while in Europe and a number of other regions, the gradual integration of the standards of the Guiding Principles into national legal systems and policies prevails.

Particular attention is focused on national practice in Ukraine, where the Guiding Principles have had a significant impact on the formation of legislation and state policy in the field of internal displacement. It has been proven that the Ukrainian regulatory framework largely reproduces the content and spirit of the Guiding Principles, but current challenges, due to the scale and duration of internal displacement, highlight the need for further improvement of institutional mechanisms, harmonization with international standards, and a shift from declarative to effective practical implementation.

Key words: *internally displaced persons, Guiding Principles on Internal Displacement, implementation, soft law, international standards, national legislation, human rights.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.12.2025